

Lotan sotarukous

Oi Jumala,
suo näille käsilleni voimaa!
Suo kestävyys ylimaallinen
niin että maata kyllin palvelen!

Oi Jumala,
suo mulle rohkeutta, uskoa!
Suo johtoos luottamusta, ikuinen
niin että maata riemuin palvelen!

Oi Jumala,
jos vaadit elämäni uhria,
suo mun se antaa, antaa iloiten,
jos siten maata hiukan palvelen!

Kirj. Anneli Hela

Kotitöitä, talkoita ja komennus rintamalle

Annikki Ylitalo os. Siira (1922-2013) kanttiinilotta

Suomen itsenäistyminen 1917 oli merkinnyt suurta mullistusta tyrnäväläistenkin elämässä. Oma armeija ja maanpuolustukseen liittyvät järjestöt, suojeluskunta ja Lotat, tulivat osaksi lähes jokaisen elämää. Suojeluskunta oli Tyrnävälle perustettu jo 11.10. 1918 ja Lotta Svärd 23.2.1919. Annikin Lotta-lupauksen päivämäärä ei ole tiedossa, mutta hän oli mukana Lottien iltakursseilla jo ennen talvisodan syttymistä kesällä 1939.

Lottalupauksessa hän lupasi: ”Minä Annikki Siira lupaan kunniasanallani että rehellisesti ja omantunnontarkasti avustan suojeluskuntaa sen puolustaessa uskontoa, kotia ja isänmaata sekä noudatan toiminnassani Lotta-Svärd yhdistyksen sääntöjä.”

Sotaan valmistauduttiin, naiset Lotissa ja miehet suojeluskunnassa. Kun sota marraskuussa 1939 syttyi, oli se suomalaisille suuri järkytys ja yllätys. Siiran pirtissä sota näkyi välittömästi. Esko-veli joutui sotaan ja isä suojeluskunnan tehtäviin. Talon hoito siirtyi äidin ja lasten käsiin.

Lottien työpanosta tarvittiin sotaponnistuksissa. Lotta-kahvilassa leivottiin rintamalle leipää, kerättiin varoja armeijalle ja koulutttauduttiin ilmavalvonnan ja sairaanhoidon tehtäviin. Lottia oli rintamalla muonituksen lisäksi, joukkosidontapaikoilla, sota- ja kenttäsairaaloissa sekä ilmavalvonnan ja viestiyhteyksien hoitajina.

Lottien raskaimpien tehtäviin kuului kaatuneiden arkkuihin laittaminen. Sankarivainajat toimitettiin haudattavaksi kotiseurakunnan sankarihautausmaihin. Yksikään toinen sotaä käynyt maa ei kyennyt samaan, vaan vainajat haudattiin sotakentillä.

Annikki Ylitalo muisteli sodan tuntuneen Tyrnävällä konkreettisesti aina kun Oulua pommitettiin. Pimennysverhot vedettiin ikkunoihin joka ilta. Pommikoneiden äänet kuuluivat pakkasöinä Tyrnävälle saakka. Koneet suunnistivat kuulussa yössä Oulujokea pitkin kaupunkiin. Kohta taivaanranta punertui, kun talot syttyivät tulee palopommien iskeydyttyä niihin.

Tammikuun 3. päivänä 1940 pommeja putosi Tyrnävällekin. Pommikoneet olivat saaneet peräänsä suomalaiset koneet ja joutuivat paetessaan pudottamaan pommilastinsa Ylitalon pelloille.

Talkootoiminta oli tärkeä osa kansakunnan selviytymisessä. Kerättiin lumppuja ja muuta kierrätykseen sopivaa sekä tehtiin halkoja mottitalkoissa. Kultasormukset vaihdettiin halvempiin, jotta valtio saisi varoja sotatarvikkeiden hankintaan.

Annikin talkoohengestä ja osallistumisesta kertoo kunniakirja, jonka hän sai vuonna 1942. Hän toimi talkoovanhimpana. Kunniakirjassa on teksti: ”Neiti Annikki Siira on saanut tämän kunniakirjan tunnustukseksi aseveljien ja valtakunnan yhteiseksi hyväksi suorittamastaan talkootyöstä talkoovanhimpana. Sotavuonna 1942. Suurtalkoot ry.”

Hänen konkreettinen osallistuminen sotaan tapahtui viimeisenä jatkosodan talvena 1943. Hänet komennettiin Viipuriin, josta matka jatkui rajapitäjä Rautuun Heimopataljoona 3:n kanttiinilotaksi.

Heimopataljoonaan kuului inkeriläisiä, Vienen ja Aunuksen karjalaisia ja tveriläisiä heimoveljiä. Joukko oli koottu pääosin sotavangeiksi jääneistä, puna-armeijassa palvelleista vapaaehtoisista.

Joukko oli kirjava. Sen kertoivat pataljoonan sotapäiväkirjat. 1.6.1944 pataljoonassa paljastui 40 miehen salaliittoryhmä. Sen tarkoituksena oli tuhota oma tukikohta ja viedä mukanaan yksi suomalainen upseeri vihollisen puolelle.

Annikki kirjoitti ennen kuolemaansa pienen tarinan sotaretkestään: ”Minä olen pikku-Lotta, Lotta lapsonen. Isänmaa on minulle rakas, vaikka vähäinen on sen kansa. Se on aina minun kansani, minä tahdon aina tehdä työni rukoillen. Jumalalle aamuin illoin kiitos kohotkoon. Hänpä synnyinmaatani ain onneen johtakoon.” Tämä säe on Pikku-Lotta laulusta. Ehkäpä tämä oli kannustamassa minua lähtemään Lotta-komennukselle.

Se oli kuukauden komennus, johon ilmoittauin. Meitä oli kolme Lottaa Tyrnävällä, kun lähdimme marraskuun loppupäivinä. Tiedossa oli, että vietämme joulun siellä jossakin. Ei ollut tietoa missä. Viipuri oli ilmoittautumispaikkamme.

Siellä tehtiin lääkärintarkastus, kyselyt ja kuulustelut ja monenlaiset tarkastukset. Ja niin kävi, että joukkomme haajaantui. Aino joutui sairaalaan, Martta johonkin muualle. Minä jouduin yksin eteenpäin päämääränä Raudun Metsäpirtti.

Oli kai joku esikunta, jossa taas kuulusteltiin ja ilmeni että minua odotettiin. Minut opastettiin kanttiiniin, jossa Lotat ottivat minut huostaansa. Huomasivat kai, että olen aika nuori. Toinen Lotista esitteli itsensä ja sanoi: ”Minä olen sitten äiti.” Niin alkoi elämä Heimopataljoonassa.

Miehistö oli heimokansojen edustajia. Upseerit ja aliupseerit olivat suomalaisia. Työtäni olivat kaikki tavalliset kanttiinien työt kahvinkeittäminen ym. Asuntona oli telttä. Ensin hieman pelkäsin, kun teltan ovea ei voinut lukita, kun klipinävartio kävi lisäämässä puita kamiinan. Pian lakkasin pelkäämästä, kun mitään ei sattunut.

Kovasti ihmettelivät miten isä on päästänyt noin nuoren tytön sotaan. Ei siellä paljon sodasta tiennyt. Kaukainen kumu kuului. Sanoivat sen olevan tykistön ääniä. Yksi viholliskone ammuttiin Valkjärvellä alas. Muuta ei juuri kuulunut.

Sitten alettiin odottamaan joulua. Minut siirrettiin Valkjärvelle ennen joulua. Se paikka oli isompi kuin Rajamökki. Minulla tuli ikävä ja niin oli kuulemma tullut Rajamökissäkin.

Pelkäsin, että miten joulu menee. Mutta ”äitee” oli arvannut sen ja hoiti asian niin, että pääsin jouluksi Rautuun. Sieltä soitettiin ja kerrottiin, että oli tullut paketteja kotoa ja Tyrnävän Lotilta ja että minut tullaan hakemaan Rautuun jouluksi.

Niin tuli hevonen hakemaan ja minä olin iloinen. Tuntui kuin kotiin olisi mennyt. Ei kai minua koskaan ole niin iloisesti otettu vastaan. Jouluaattoa vietettiin kanttiinissa. Tupa oli täynnä miehiä. Saimme tarjota ilmaiset kahvit kaikille. Lauloimme joululauluja ja enkeli taivaan.

Minua pyydettiin jatkamaan komennusta. Mietin, pelkäsin että minä joutuisin lomittajaksi ja pitää muuttaa aina kun pääsee tutustumaan. Minulle sanoikin yksi luutnantti, että elä jatka komennusta vaan mene kotiin. Kun sota loppuu, kaltaisiasi tyttöjä tarvitaan. Siitä sain neuvon, ettei tarvinnut enää miettiä, vaan päätin lähteä kotiin.

Olin Valkjärvellä vuodenvaihteen ja tammikuun alkupäivinä lähdin kotiin yksin.”

Sotaretkestään hän ei juuri kertonut. Kuukauden pesti oli varmaankin hänestä niin lyhyt, että siinä ei paljon kertoamista ole.

Kotiin lähetetyt kirjeet kertovat tunnelmista.

Teltassa 3.12. 1943. Hyvä kotiväki!

”Parhaimmat terveiseni täältä kaukaa, niin kaukaa ettei uskalla ajatellakaan. Nyt olen ollut ensimmäisen päivän töissä. Elämä täällä on hiukan outoa näin aluksi ainakin, mutta kaikki ovat oikein ystävällisiä ja minua sanotaankaan Pikku-Lotaksi.”

Hän kertoo olevansa lähellä Esko-veljen joukko-osastoa. Matkaa oli vain muutamia kymmeniä kilometrejä. Se tuntui vähälle, kun Tyrnävälle oli lähes tuhat. Ikävä ei ainakaan heti tuntunut vaivaavan.

”Kuten alusta näette istun yksin teltassa. Kello on yhdeksän seutuvilla. Karbiidilamppu palaa tässä pöydällä edessäni, puut kaminassa räitsevät, ympärilläni on vain metsää.

Maisemat täällä ovat kovin erilaiset kuin siellä kotona. Olen kulkenut samaa tietä kuin Eskokin aina lomalle tulleeseen. Jos joskus tuntuu hiukan ikävälle niin ajattelen, että Esko on lähellä. Mitään hätää minulla ei ole. On niin hauskaa, kun kaikki täällä ovat kuin veljiä ja sisaria.”

Palattuaan siviiliin hän oli 22-vuotias. Vaikka komennus oli lyhyt, vaikutti se varmasti hänen tapaansa ajatella maailmasta ja varsinkin sodasta. Nuoren naisen ajatuksiin tulevaisuudesta tuli varmasti muutoksia.

Hän miettii Aino-ystävälleen maaliskuussa lähettämässään kirjeessä vielä uutta reissua rintamalle. Onneksi hän ei sinne enää hakeutunut, sillä kesäkuun 9. päivänä avautui Karjalan kannakselle sellainen tulihelvetti, että ainakin Raudussa ja Valkjärvellä palvelleet Lotat olivat hengenvaarassa.

Ilkka Ylitalo